

Projekt OBJEM pri pouku zgodovine

(ARLEM) HUG Project in History Lessons

Aleksandra Rožič

UDK 028:37.091:93/94

Ključne besede:

OBJEM, bralna pismenost, zgodovina, šolska knjižnica, osamosvojitve Slovenije

Izvleček

V prispevku je na kratko predstavljen projekt OBJEM, katerega cilj je razvoj bralne pismenosti, eno od štirih področij pa je tudi šolska knjižnica. Seznanim se z definicijo bralne pismenosti, ki je nastala v okviru projekta, z gradniki bralne pismenosti in predlaganim modelom kakovostne šolske knjižnice. Predstavimo tudi dejavnost, ki je bila izvedena za razvoj bralne pismenosti pri pouku zgodovine v povezavi s šolsko knjižnico. Knjižnične vsebine so bile integrirane v pouk in so tako obogatile vsebine predmeta, učenci pa so se učili veščin iskanja virov in spoznavanja, kaj jim knjižnica ponuja za učenje.

Abstract

The article briefly presents the “(ARLEM) HUG” (“OBJEM”) project that aims to develop reading literacy; the school library is one of its four areas of activity. The article presents the definition of reading literacy that was created under the project, the building blocks of reading literacy, and the proposed model for a quality school library. It also presents an activity that was carried out to develop reading literacy during history lessons in connection with the school library. Library contents were integrated into the lessons, thus enriching the subject contents, while the pupils learned how to search for sources and how the library can facilitate their learning process.

Keywords:

(ARLEM) HUG, OBJEM, reading literacy, history, school library, Slovenia's attainment of independence

Bralna pismenost je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za samouresničevanje posameznika/posameznice ter uspešno (so)delovanje v družbi.

Cilj posodobljene vloge šolske knjižnice je, da se vzpostavljajo medpredmetne povezave s knjižnico, da učencem pomaga razvijati veščine, ki jih bodo potrebovali pri nadaljnjem izobraževanju in v življenju.

UVOD

Šola sodeluje v petletnem razvojnem projektu OBJEM (Ozaveščanje, Branje, Jezik, Evalvacije, Modeli). Projekt koordinira in vodi Zavod RS za šolstvo, soustvarja pa ga še štirinajst vrtcev, triindvajset osnovnih šol, dvaindvajset srednjih šol ter štiri fakultete in javni raziskovalni zavod. Vsi sledimo ciljem na štirih področjih, in sicer:

- razvoj bralne pismenosti in razvoj slovenščine,
- slovenščina kot drugi jezik,
- diagnostični pripomočki
- in posodobljena vloga šolske knjižnice.

Definicija bralne pismenosti, ki se je razvila za potrebe projekta, je: »Bralna pismenost je stalno razvijajoča se zmožnost posameznika/posameznice za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, (kritično) razumevanje prebranega, pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje ter druge gradnike bralne pismenosti. Kot taka je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za samouresničevanje posameznika/posameznice ter uspešno (so)delovanje v družbi.« (Gradniki BP, delovno gradivo, 2017). Prepogosto branje in bralno pismenost povezujemo samo s poukom slovenščine, čeprav je bralna pismenost temelj za vse predmete in jo je treba razvijati vedno in povsod.

Posodobljena vloga šolske knjižnice pa pomeni, da se knjižnica aktivno vključuje v pouk, da ni le podpora pouku, ampak partner. Cilj je, da se vzpostavljajo medpredmetne povezave s knjižnico, da učencem pomaga razvijati veščine, ki jih bodo potrebovali pri nadaljnjem izobraževanju in v življenju. Tudi v kurikulumu je šolska knjižnica zasnovana kot odprto učno okolje, ki med drugim razvija metode poučevanja in učenja (sodelovalno učenje, projektno in raziskovalno učenje, reševanje problemov, timsko poučevanje itd.), omogoča učenje in poučevanje ter njuno fleksibilno prilagajanje potrebam posameznika in skupin, skupno doseganje ciljev: ciljev posameznih predmetov in ciljev kroskurikularne teme, upravljanje z informacijami, razvijanje pismenosti, še posebej branja, pisanja in razvijanje bralne kulture

(Kurikul Knjižnično informacijsko znanje, 2008).

Prav tako je v Nacionalni strategiji za razvoj bralne pismenosti od leta 2019 do 2030 zapisano, da se za učence tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja predvideva, da tekoče berejo daljša in zahtevnejša besedila ter prilagajajo hitrost branja zahtevam besedila, glede na namen samostojno izbirajo tiskane in druge informacijske vire ter uporabijo primerne bralne strategije, samostojno oblikujejo domneve na podlagi podatkov iz besedila in jih utemeljujejo, samostojno, namensko, kritično in odgovorno izbirajo in uporabljajo tiskane in druge informacijske vire, samostojno uporabljajo šolske in splošne knjižnice, prebrano uporabljajo pri reševanju problemov v različnih položajih – učnih in v osebnem življenju (Nacionalna strategija za razvoj BP 2019–2030).

Tako lahko knjižnica v povezavi z vsemi predmeti pripomore k razvoju bralne pismenosti. Ko se aktivno vključuje v pouk, pridobiva na vrednosti, prepoznavnosti v šoli, več je povezav, bolj se učenci in strokovni delavci vračajo vanjo. Pomembno pa je tudi, da se učenci z branjem daljših neumetnostnih besedil srečujejo pri vseh predmetih in se tako učijo učenja ter pridobivajo »bralno kondicijo«, saj opažamo, da vztrajanje pri branju daljših besedil za velik odstotek učencev predstavlja težavo.

V trajanju projekta je bilo razvitih devet gradnikov bralne pismenosti:

- 1. gradnik: GOVOR
- 2. gradnik: MOTIVIRANOST ZA BRANJE
- 3. gradnik: RAZUMEVANJE KONCEPTA BRALNEGA GRADIVA
- 4. gradnik: GLASOVNO ZAVEDANJE
- 5. gradnik: BESEDIŠČE
- 6. gradnik: TEKOČE BRANJE
- 7. gradnik: RAZUMEVANJE BESEDIL
- 8. gradnik: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL
- 9. gradnik: KRITIČNO BRANJE

Vse gradnike razvijamo po celotni vertikali, to je od vrtca, skozi celotno osnovno šolo in nato še v srednji šoli.

Polona Vilar in Vlasta Zabukovec sta v prispevku Vloga šolske knjižnice pri razvoju grad-

Slika 1: Model kakovostne šolske knjižnice
(Vir: Vilar, P., Zabukovec, V., 2020).

nikov bralne pismenosti (2020), na podlagi razmisleka o gradnikih in ugotovitev v projektu OBJEM, predlagali model kakovostne šolske knjižnice v slovenskem okolju.

BRALNA PISMENOST V PRAKSI

Z učiteljico zgodovine sva izvedli sklop Osamosvojitve Slovenije, kjer sva razvijali bralno pismenost pri pouku zgodovine in uresničevali tudi četrti cilj projekta OBJEM (posodobljena vloga ŠK), saj se knjižnica aktivno vključuje v pouk, ni samo podpora pouku. Osredotočili sva se predvsem na 7. gradnik: razumevanje besedil, kjer sistematično razvijamo branje z razumevanjem, učenci iščejo, primerjajo, urejajo, organizirajo podatke iz besedil, sklepajo, iščejo bistvo, povzemajo in vrednotijo besedila, uporabljajo bralnoučne strategije, ozaveščajo proces branja, in 8. gradnik: odziv na besedilo in tvorjenje besedil, kjer gre za tvorjenje ustreznih in smiselnih govorjenih in pisnih besedil o prebranem ter uporabo prebranega v novih situacijah (Gradniki BP, delovno gradivo, 2017).

Najprej smo z učenci ponovili postavitvev gradiva v knjižnici. Pregledali so predvsem

Četrti cilj projekta OBJEM je posodobljena vloga šolske knjižnice, ki se aktivno vključuje v pouk in ni samo podpora pouku.

Slika 2: Fotografije za delitev v skupine

knjige na policah *zgodovina* in *splošno*, kjer so enciklopedije. Poljubno so se razdelili v štiri skupine, da ni bilo gneče, eni so iskali v referenčni zbirki v čitalnici, drugi v delu knjižnice, ki je namenjen izposoji. Namen teh skupin je bil samo, da se razporedijo po celotnem prostoru, da lahko brskajo po gradivu. Navodilo je bilo, da poiščejo gradiva, ki opisujejo zgodovino Slovenije v devetdesetih letih 20. stoletja, torej obdobje osamosvajanja Slovenije in razpada Jugoslavije. Morali so poiskati gradiva iz obdobja osamosvajanja Slovenije, kmalu so ugotovili, da jim bosta v največjo pomoč knjiga *Osamosvojitve* (Strlič, N., 2020) in učbenik za zgodovino.

Nato sva na mizo dali petindvajset različnih fotografij, ki so bile povezane s temo, ki bo obravnavana pri predmetu zgodovina. Vsak učenec si je izbral eno in jo potem poiskal na mizah v učilnici, na podlagi tega so oblikovali pet skupin, v vsaki je bilo od štiri do pet učencev. Naslednja njihova naloga je bila, da s pomočjo gradiva, ki so ga iskali na začetku, raziščejo, kaj fotografija predstavlja in kako je to povezano s temo. Nekateri so bili zelo spretni in so pomagali šibkejšim, drugi pa so potrebovali najino pomoč, da sva jih usmerili, kje

naj iščejo. Ko so si izmenjali svoje ugotovitve, so začeli podrobneje raziskovati temo. Določili so vodjo, zapisovalca, časovnega kontrolorja, skrbnika za estetiko, kustosa. Razložili smo, kdo je kustos in da bo njegova naloga, da bo ob koncu sošolce »popeljal« skozi določeno temo na poti do osamosvojitve.

Teme so bile:

1. Kultura in šport v procesu osamosvajanja
2. Situacija v Jugoslaviji v času pred izstopom Slovenije
3. Kako se je rodila nova država
4. Vojna za Slovenijo
5. Slovenija po osamosvojitvi

Pogovorili smo se tudi o virih, zakaj je pomembno, da navajamo literaturo, kaj je to avtorsko pravo, kakšna je razlika med povzemanjem in citiranjem, pravila za navajanje virov itd.

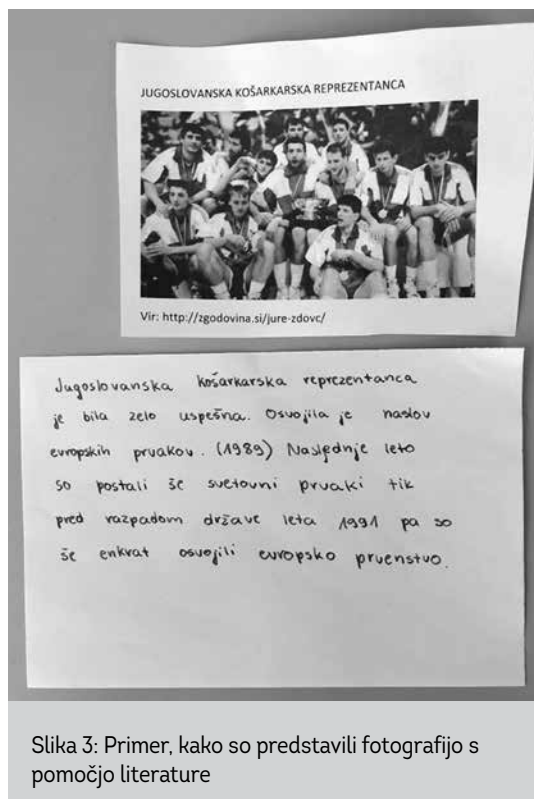
Skupine so začele s svojim delom, brskale so po literaturi, učenci so izpisovali bistvene podatke, ki so jih oblikovali v plakat. Uporabili so tudi slike, ki so jih dobili ob začetku sklopa za uvrstitev v skupino.

Predzadnjo uro sklopa so predstavili svoje delo. Poročali so tako, da je kustos ostal pri omizju in preostalim – »obiskovalcem« – predstavljal plakat. Pri vsakem omizju so bili učenci različnih skupin in so se izmenjevali. Zapisovali so, kar jim je bilo pomembno. Na koncu je prišla skupaj prvotna skupina in so si izmenjali informacije ter dopolnili svoje znanje. Z učiteljico so v naslednji uri povzeli in strnili bistvene podatke. Sklop je trajal šest šolskih ur.

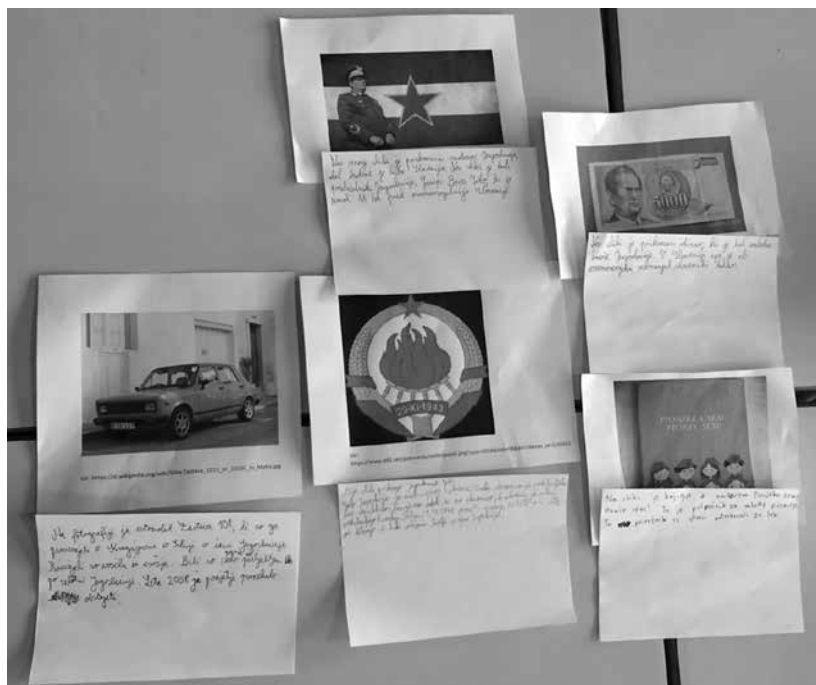
V veznem hodniku smo pripravili razstavo plakatov, kar je sovpadalo s 30. obletnico osamosvojitve Slovenije.

SKLEP

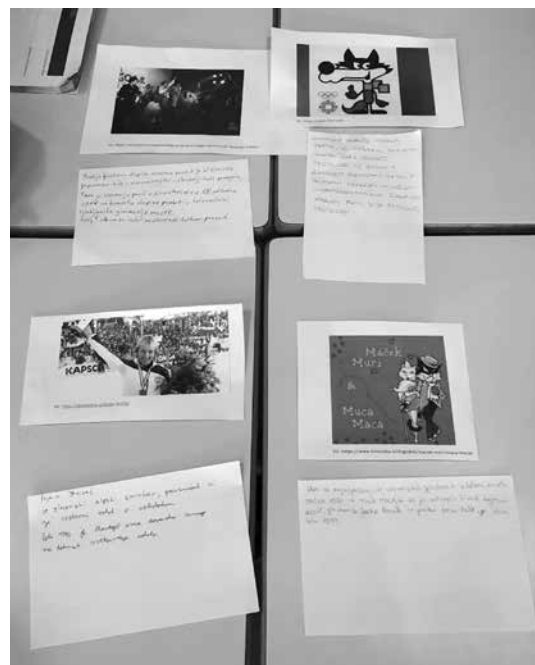
Takšen način pouka zahteva več ur, ampak učenci so ves čas zelo aktivni, poleg tega da se obdelajo snovi, učence učimo raznih veščin (iskanja informacij, kako jih strniti, zapisati, predstaviti, sodelovati v skupini, navajanja virov itd.), ki jim bodo koristile pri nadaljnjem šolanju. Razvijali smo gradnike bralne pismenosti in bralno pismenost. Seveda smo ves čas razmišljali o posodobljeni vlogi šolske

Slika 3: Primer, kako so predstavili fotografijo s pomočjo literature

Slika 4: Priprava gradiva za plakat Situacija v Jugoslaviji v času pred izstopom.

Slika 5: Priprava gradiva za plakat kultura in šport v procesu osamosvajanja

knjižnice in modelu kakovostne šolske knjižnice, ki vsebuje pomembne elemente, na katere moramo biti pozorni in se jim skušati čim bolj približati, da bodo uporabniki imeli čim večjo

korist in da bomo uresničevali svoje poslanstvo. Učenci so se naučili spretnosti in veščin, ki se jih pri pouku v razredu brez vključevanja knjižnice ne bi. ●

Viri

Gradniki bralne pismenosti (nastali v projektu OBJEM, delovno gradivo).

Kurikul Knjižnično informacijsko znanje (2008).

Ljubljana, MIZŠ. Pridobljeno 18. 1. 2022 s spletne strani: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Knjiznicna_inf_znanja.pdf.

Nacionalna strategija za razvoj BP 2019–2030.

Pridobljeno 18. 1. 2022 s spletne strani: <https://>

pismen.si/wp-content/uploads/2021/10/Nacionalna_strategija_pismenost_-2019_30.pdf.

OBJEM. Pridobljeno 18. 1. 2022 s spletne strani: <https://www.zrss.si/projekti/projekt-objem/>.

Vilar, P., Zabukovec, V. (2020). *Vloga šolske knjižnice pri razvoju gradnikov bralne pismenosti*.

Pridobljeno 18. 1. 2022 s spletne strani: https://www.researchgate.net/publication/346795092_Vloga_solske_knjiznice_pri_razvoju_gradnikov_bralne_pismenosti.

ALEKSANDRA ROŽIČ, prof. slo., zaposlena na Osnovni šoli Janka Glazerja Ruše
Naslov: Osnovna šola Janka Glazerja Ruše, Lesjakova ulica 4, 2342 Ruše
E-naslov: aleksandra.rozic@glazer.si